

Boekbespreking

G.W. BRANDS-BOTTEMA, Overheid en Opvoeding, Deventer/Arnhem, Kluwer/Gouda Quint, 1988, 279 p., inclusief een Duitstalige samenvatting en een personenregister.

Dit werk werd als doctoraatsproefschrift verdedigd aan de Universiteit van Amsterdam. Promotor was Prof. M. de Langen.

Het bevat een historisch onderzoek naar de legitimatie van de wetgeving die het mogelijk maakt dat de overheid zich bemoeit met de relatie tussen ouders en kinderen. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar de vraag 'hoe formele wetgeving, of pogingen daartoe, betreffende de overheidsbemoeiingen met de verzorging en opvoeding van kinderen door de verschillende politieke partijen gemotiveerd is' (p. 11). In drie afzonderlijke hoofdstukken bespreekt de auteur de debatten i.v.m. de invoering van de verplichte vaccinatie (42 p.), de totstandkoming van de wetgevingen inzake de lichamelijke en geestelijke ontwikkelingen van minderjarigen (vnl. het kinderarbeidsverbod en de leerplicht) (82 p.), de instelling van de Kinderbescherming en de verbetering van de rechtspositie van de minderjarigen (93 p.). Tenslotte volgen nog samenvattende slotbeschouwingen en de eindconclusies (19 p.).

Het werk bevat een schat aan gegevens. De politieke en wetgevende activiteiten inzake de ingrepen in de gezinsopvoeding zijn er zeer uitvoerig gedocumenteerd en gestructureerd. Samen met de zeer heldere en overzichtelijke voorstelling ervan is dat een werkelijk grote verdienste.

Het grote verwijt dat dit werk treft is echter de eng technische en juridistische benadering van de problematiek.

Op geen enkel ogenblik worden de evoluties en de discussies gesitueerd in de bredere sociaal-economische en culturele context. De partijpolitieke tegenstellingen zijn in hun geheel nergens toegelicht. Vergelijkingen met analoge debatten in de buurlanden ontbreken. Het lijkt dus wel alsof hier aan een soort 'laboratorium-geschiedschrijving' is gedaan: het behandelde onderwerp wordt uit zijn levenssituatie weggehaald en intern bestudeerd, zonder dat rekening wordt gehouden met de complexiteit van de externe invloeden die er kunnen op inspelen.

De relevantie van de besproken debatten wordt nooit aangetoond met enig sociaal-wetenschappelijk feitenmateriaal. Bij de regulering van de kinderarbeid was het b.v. erg interessant geweest enkele cijfers te kennen over de hoeveelheid tewerkgestelde kinderen, met het onderscheid in de bedrijfssectoren (misschien zou dan kunnen blijken dat bepaalde tussenkomsten van parlementairen méér beïnvloed zijn door hun persoonlijke belangen in die sectoren dan door hun partijpolitieke strekking). Het belang van de verplichte vaccinaties kan worden aangetoond door cijfers inzake de epidemieën.

Maar bovenal wordt een echte probleemstelling gemist. De slotbeschouwing laat zien dat in de periode van de laatste ruim honderd jaar 'een toenemende overheidsbemoeiing met de opvoeding van het kind is te constateren' (p. 235). En dan? Waarom is deze vaststelling belangrijk? Hoe verklaart men deze toename? Welke voordelen en gevaren kan men daarin onderkennen? Wat verwacht men in

de nabije en verre toekomst? Welke adviezen kunnen daaruit voortvloeien voor de diverse actoren (politici, jongeren, jeugdwerkers allerhande, ouders, enz.)? Het zijn allemaal vragen waarop vanzelfsprekend geen definitief antwoord kan komen, maar waarvoor deze studie een aantal bakens had moeten kunnen uitzetten. Een goede probleemstelling had hier voor een rode draad kunnen zorgen.

Voor wie veel wil weten over de wetgevende evoluties in Nederland is deze studie een basiswerk, maar hij zal er de bredere situering en de interpretatie van zelf moeten bij denken. Wie vooral de bredere stromingen in het overheidsingrijpen t.a.v. kinderen en jongeren wil begrijpen kijke uit naar ander werk. Het doctoraat van M. DE BIE kan daar een zeer goed hulpmiddel bij zijn (*De zorg voor het jeugdwelzijn als overheidsopdracht*, R.U. Gent, Doctoraatsproefschrift Staats- en Bestuurswetenschappen, 1988).

Lode Walgrave